

KONFERENSIYA

“JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIY
YO’NALISHLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR”

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

2025-yil 21 noyabr

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIIY YO‘NALISHLARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari
to‘plami*
(2025-yil 21-22-noyabr)

JIZZAX-2025

Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar. Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrası, 2025-yil 21-22-noyabr. 557-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur‘atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e‘tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma‘ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas‘ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay‘ati a‘zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma‘ruza tezislarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va me‘yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

2. Podra, Olha, et al. "Innovative development and human capital as determinants of knowledge economy." *Business: Theory and Practice* 21.1 (2020): 252-260.
3. Kuzmin, Oleh, et al. "Innovative development of human capital in the conditions of globalization." *E3S Web of Conferences*. Vol. 166. EDP Sciences, 2020.
4. Azarenko, Natalia, et al. "The model of human capital development with innovative characteristics in digital economy." *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. Vol. 940. No. 1. IOP Publishing, 2020.
5. Monika, Danova, and Sira Elena. "Educational and innovative elements of human capital and their impact on economic growth." *Экономика региона* 19.1 (2023): 111-121.
6. Abduvoxidov, A., and S. Kamilova. "Inson kapitali va iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishini tadqiq etishdagi yondashuvlar." *Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil* 1.4 (2023): 12-21.

O‘G‘ZAKI NUTQNI RIVOJLANTIRISH VA TINGLAB TUSHINISH ALGORITMINING XORIJIY TILNI O‘QITISHDAGI AHAMIYATI

*Xayrullayev Abdusattor Abduqahhor o‘g‘li, Axmedova Feruza G‘ayrat qizi,
Abdirasulova Nargiza Sharifjon qizi, Aliyev Javoxir Jaxongir o‘g‘li*
Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali talabalari
abdusattorxayrullayev9@gmail.com
axmedovaferuza2004@gmail.com
nargizaabdirasulova28@gmail.com
Javoxiraliyev1508@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada xorijiy tillarni o‘rganishda o‘qish, tinglash, yozish va gapirishning afzalliklari, shuningdek talabalarning kognitiv faolligini rivojlantiradi, chet tilini o‘rganishga qiziqish uyg‘otadi va kommunikativ kompetensiyani shakllantiradi. Gapirish va tinglab tushunishning qiyosiy tahlili ushbu ikki faoliyatning nafaqat chambarchas bog‘liqligini, balki ularning o‘qish va yozish bilan ham o‘zaro aloqadorligini ko‘rsatadi. Yozuv yangrayotgan nutqqa tayanib, til tovushlarining grafikada aks ettirilishi, uning saqlanishi va keyinchalik ushbu axborotdan foydalanilishini ko‘zda tutadi. O‘qish esa gapirishdan yozishgacha bo‘lgan jarayonning oralig‘ida har ikkalasining belgilarini birlashtiradi. Har bir nutqiy faoliyat turi odatda bir qancha analizatorlarning birga ishlashi bilan ta‘minlanadi, biroq har birining vazifasi alohida ajralib turadi, analizatorlar o‘rtasidagi aloqa esa nutqiy muloqotning bir shaklidan ikkinchisiga o‘tganda o‘zgarib turadi.

Kalit so‘zlar: Og‘zaki nutq, yozma nutq, monolog, dialog, suhbat, nutqi yaratish, inglash, yozish, o‘rganishga qiziqish, kommunikativ kompetensiya.

Xorijiy tilni o‘qitishda og‘zaki nutqni rivojlantirish va tinglab turish talabalarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bu ko‘nikmalar o‘zaro chambarchas bog‘liqdir. O‘qitish jarayonida talabalarning og‘zaki nutqini rivojlantirish bilan bir qatorda, ularning tinglab tushunish qobiliyatini ham rivojlantirish muhimdir. Bu talabalarga o‘zaro muloqot qilish, diqqatni jamlash va kreativlikni oshirishga yordam beradi. Bundan tashqari, og‘zaki nutqni rivojlantirishdagi to‘siqlarni bartaraf etish usullarini o‘rganish zarur.

Chegaralar ochilishi va xalqaro aloqalarning kengayishi bilan xorijiy tillarni o‘rgatish metodologiya fanining eng muhim va dolzarb muammolaridan biriga aylanib bormoqda. Chet tilini o‘rganish sohasidagi jamiyatning ijtimoiy tartibi hozirgi vaqtda boshqa millat va madaniyat vakillariga nisbatan bag‘rikenglik, ya’ni barcha turdagi kompetentsiyalarga ega bo‘lgan mutaxassislarni: lingvistik, kommunikativ, lingvomadaniy, sotsial-madaniy va madaniyatlararo. Madaniyatlar dialogiga kirish qobiliyati o‘rganilayotgan til mamlakatining mentaliteti, milliy xususiyatlari, urf-odatlar va madaniyatini bilishni nazarda tutadi.

Maktabda yoki universitetda xorijiy tillarni o‘rganishda talabalarni o‘rgatishning asosiy maqsadi - nutq faoliyatini izchil va tizimli rivojlantirish, xususan: gapirish, yozish, o‘qish va tinglash o‘z ichiga oladi. Nutq faoliyati - bu til tizimi orqali ifodalangan va muloqot holatiga bog‘liq bo‘lgan xabarlarni uzatish va qabul qilishning faol, maqsadli jarayonidir.

Og‘zaki nutqni rivojlantirish va tinglab tushinish algaritmining xorijiy tilni o‘qitishdagi afzalliklarini batafsil ko‘rib chiqamiz: □

Og‘zaki nutqni rivojlantirish algaritmi- og‘zaki xabarni idrok etish va tushunish bilan bog‘liq bo‘lgan nutq faoliyatining retseptiv turini faollashtiruvchi algaritm. O‘qituvchining o‘zi darsda og‘zaki nutqida foydalanadigan materialni tanlashda uning oldiga qo‘yadigan maqsadlarni hisobga olish kerak: birinchidan, talabalarning xorijiy nutqni tinglash va tushunish qobiliyatini rivojlantirish; ikkinchidan, tinglash jarayonida o‘quvchilarning passiv so‘z boyligining taniqli kengayishi va ularning kontekstdan taxminlarini rivojlantirish. U yoki bu shakl yoki iborani qo‘llashda o‘qituvchi uni o‘quvchilarga to‘g‘ri tushunish uchun barcha choralarni ko‘rishi kerak. Bunga erishish uchun u yoki bu ingliz iborasini ishlatgan holda, o‘qituvchi keyingi darslarda xuddi shu shaklga rioya qilishni ta’minlash, uni o‘zbek tilidagi ekvivalenti yoki ingliz tilidagi boshqa shunga o‘xshash ibora bilan almashtirmaslik holatini tekshirish, o‘qituvchi o‘quvchilarning o‘zi ishlatgan iboraning umumiy ma’nosinigina emas, balki alohida qismlarini ham tushunishini ta’minlash, o‘quvchilarning o‘qituvchi nutqini to‘g‘ri tushunishlari tizimli ravishda tekshirilishini algaritm o‘z zimmasiga oladi va a’lo darajada bajarib beradi. Har bir yangi ibora o‘qituvchi tomonidan nafaqat birinchi marta qo‘llanilgan darsda, balki keyingi darslarda ham ko‘p marta takrorlanishi kerak.

Tinglab tushinish algaritmin - nutq faoliyatining mahsuldor turi bo‘lib, u orqali (og‘zaki) muloqot amalga oshirish vazifasini bajaradi. Nutqning mazmuni - fikrning og‘zaki shaklda ifodalanishi. Nutq talaffuz, leksik va grammatik qobiliyatlarga asoslanadi. Ingliz tili darsida nutqni o‘rgatishning maqsadi - o‘quvchiga umumiy qabul qilingan kundalik muloqot darajasida o‘quvdan tashqari

nutq amaliyotida foydalanishga imkon beradigan nutq ko‘nikmalarini shakllantirishni ham ushbu algaritm bajaradi. Ushbu maqsadni amalga oshirish talabalarida quyidagi muloqot ko‘nikmalarini shakllantirish bilan bog‘liq: a) muloqotning o‘ziga xos holati, nutq vazifasi va kommunikativ niyatiga muvofiq ingliz tilidagi bayonotlarni tushunish va yaratish; b) muloqot qoidalari va o‘rganilayotgan til mamlakatining milliy-madaniy xususiyatlarini hisobga olgan holda o‘zlarining og‘zaki va noverbal xatti-harakatlarini amalga oshirish; v) ingliz tilini o‘zlashtirishning oqilona usullaridan foydalanish, uni mustaqil ravishda takomillashtirish algaritmlariga bog‘liq.

Xulosa qilib aytganda, Ingliz tili darslarida og‘zaki nutqni rivojlantirish va tinglab tushinish algaritmi o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi, nutqi ravonlashadi, tez va to‘g‘ri javob berish malakasi shakllanadi. Bunday usullar o‘quvchida bilimga ishtiyoq uyg‘otadi. O‘quvchi darslarga puxta hozirlik ko‘rishga intiladi. Bu esa o‘quvchilarni ta‘lim jarayonining faol sub’yektlariga aylantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Richards, J. C. va Rodgers, T. S. (2014). Til o‘rgatishda yondashuv va metodlar. Kembrij universiteti matbuoti.
2. Nunan, D. (1991). Til o‘qitish metodikasi: O‘qituvchilar uchun darslik. Prentice Hall.
3. Braun, H. D. (2007). Til o‘rganish va o‘qitish tamoyillari. Pearson ta’limi.
4. XORIJIY TILLARNI O‘RGANISHDA O‘QISH, TINGLASH, YOZISH VA GAPIRISHNING AFZALLIKLARI Nosirova Dilfuza Nabiyevena Andijon viloyati yuridik texnikumi ingliz tili fani o‘qituvchisi uchinchi darajali yurist.

INDIVIDUAL TITAN IMPLANTLARIDA OSTEObLAST FAOLLIGI VA SUYAK REGENERATSIYASINI BAHOLASH

Karimov Shoxrux Ilxom o‘g‘li

Toshkent davlat tibbiyot universiteti doktoranti

Tojiyev F.I

Ilmiy rahbar

Annotatsiya: Mazkur ilmiy tezis individual titan implantlarida osteoblast hujayralarining biologik faolligi hamda suyak to‘qimasining regeneratsiya jarayonlarini kompleks baholashga bag‘ishlangan. So‘nggi yillarda stomatologiya, travmatologiya va ortopediya sohalarida individual implantlarning keng joriy etilishi ularning biologik mosligi, osteointegratsiya darajasi va uzoq muddatli barqarorligini chuqur ilmiy asosda o‘rganishni taqozo etmoqda. Tadqiqotda titan implant yuzasining mikro va nano darajadagi xususiyatlari osteoblastlarning yopishishi, proliferatsiyasi va differentsiallanishiga qanday ta‘sir ko‘rsatishi tahlil qilinadi. Shuningdek, suyak regeneratsiyasining molekulyar va hujayravii mexanizmlari,